

TECHNOLOGIE
THUIS · NU!

Programma van
Eisen Dementiewoning

Langer zelfstandig thuis wonen dankzij bewezen
technische zorgoplossingen!

Rapport

Programma van Eisen Dementiewoning

Technologie Thuis Nu!
Augustus 2011

Programma van Eisen Dementiewoning

Introductie

OTIB, het Opleidings- en ontwikkelingsfonds voor het Technisch InstallatieBedrijf, wil bewerkstelligen dat er voldoende en goed opgeleide medewerkers in de branche werkzaam zijn en blijven. De vergrijzing in de samenleving raakt ook de installatiebranche. OTIB zet daarom concrete proefwoningen op voor het ontwerpen, inrichten en uitproberen van installatie technologische voorzieningen. Deze voorzieningen maken het voor ouderen en gehandicapten mogelijk langer zelfstandig te blijven wonen.

In de modelwoonwijk zijn vier proefwoningen gerealiseerd:

- Comfort, Safety & Low Vision; bedoeld voor vitale ouderen die een verhoogde mate van comfort en veiligheid wensen. En voor bewoners met een verminderd zichtvermogen.
- Mobility & COPD; bedoeld voor mensen met COPD (longaandoeningen) en/of een beperkte mobiliteit.
- Renovatie: voor en na; laat de mogelijkheden zien om galerijwoning gebouwd in de jaren 70 weer te laten voldoen aan de huidige woonwensen op het gebied van veiligheid, comfort en zorg.

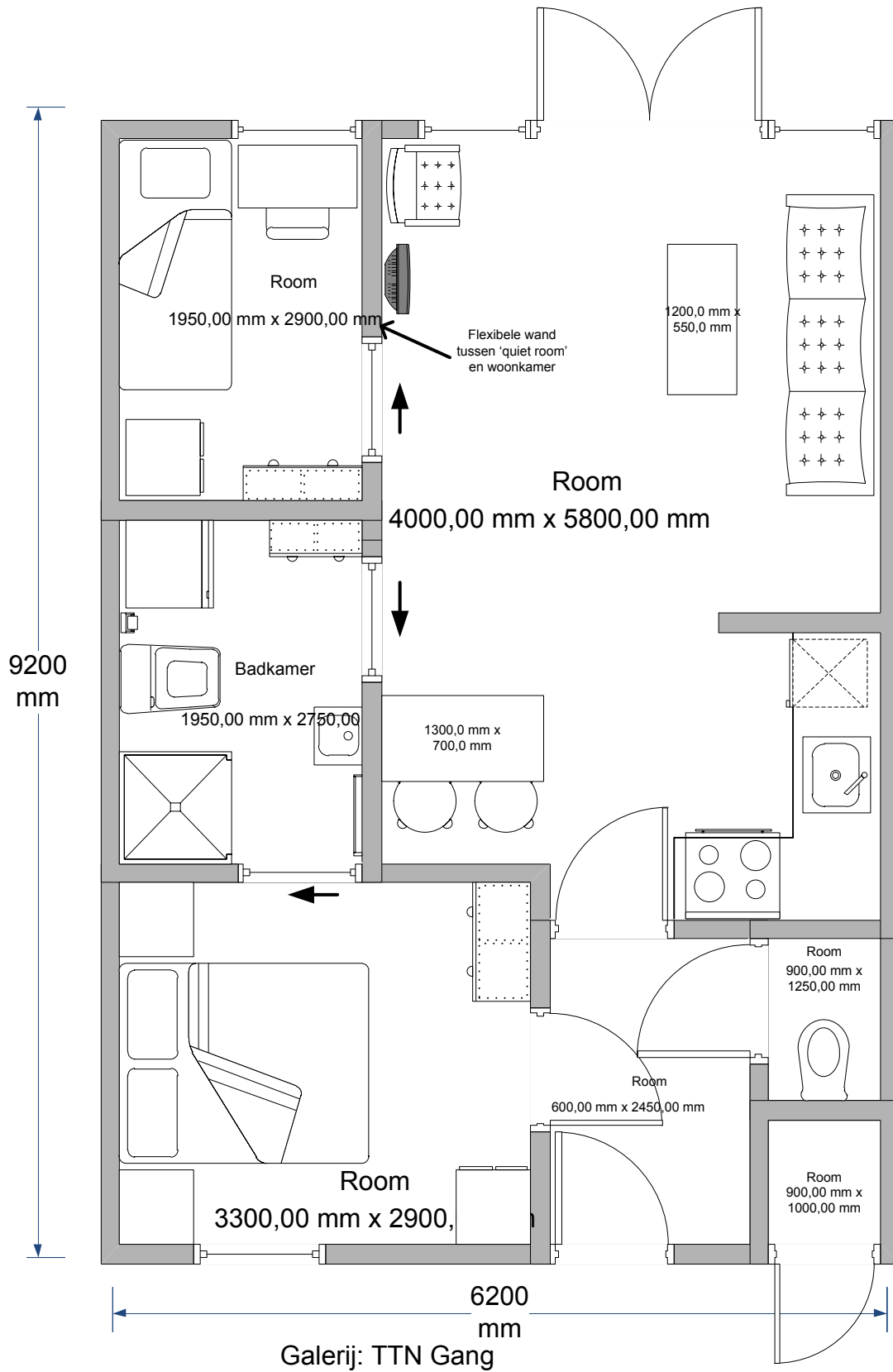
De vijfde woning - de Dementiewoning – is bedoeld om mensen met (lichte) dementie zo lang mogelijk in hun vertrouwde omgeving bij hun naasten te kunnen laten wonen.

Programma van Eisen Dementie

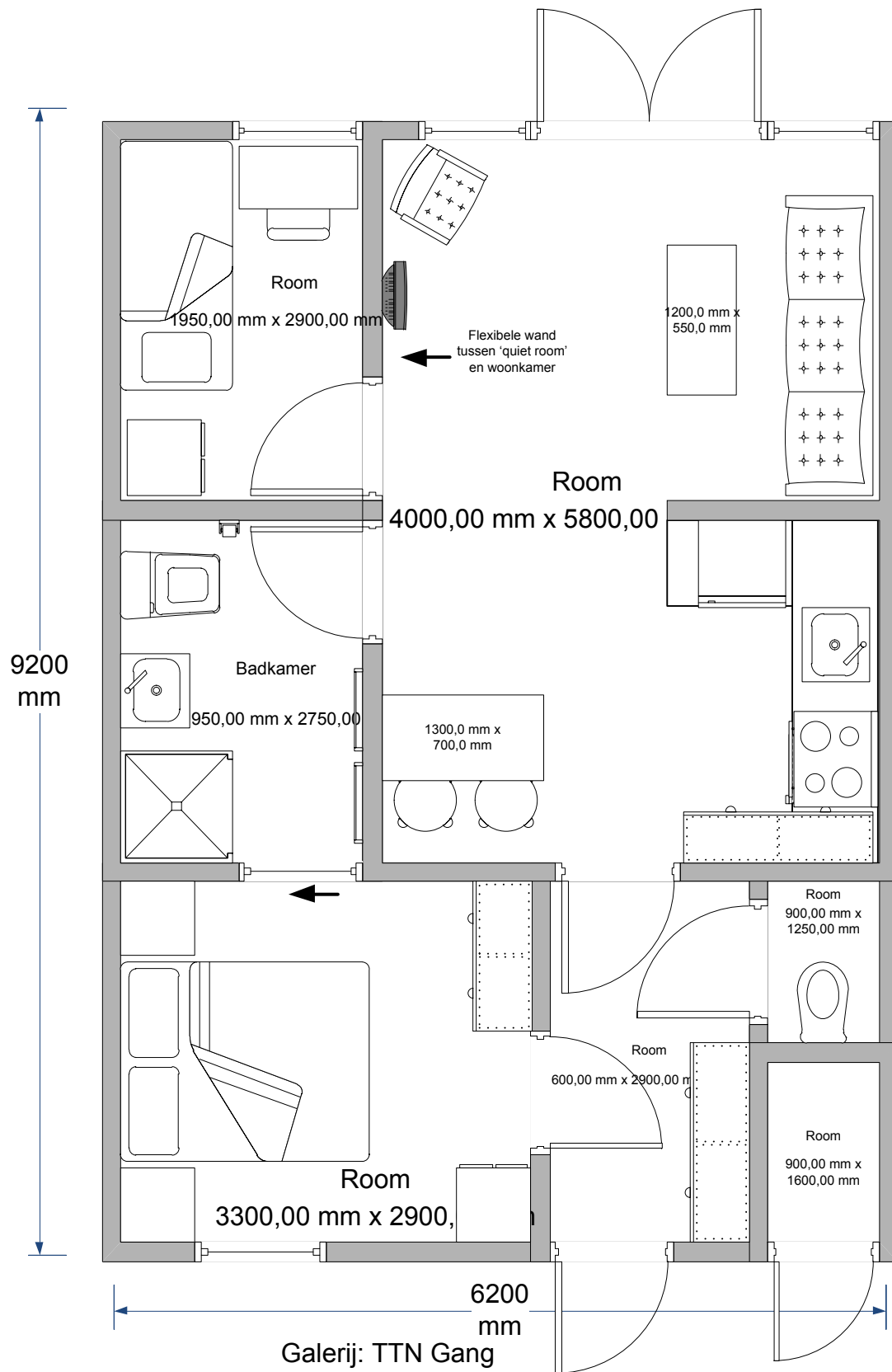
Het programma van Eisen (PvE) voor de Dementiewoning is opgesteld met behulp van experts op het gebied van dementie in samenwerking met experts uit het installatieveld. De wensen en de oplossingen zijn tijdens brainstormsessies met experts vanuit de bewoners/patiënten en vanuit de verzorging verzameld. Door de installateurs is, tijdens een volgende bijeenkomst, hierop gereageerd. De wensen van de bewoners met de reacties van de installateurs zijn gebundeld en tijdens een gezamenlijke sessie besproken. Hieruit is het definitieve programma van eisen gevolgd, voor de bouwkundige en de installatietechnische voorzieningen maar ook voor de inrichting.

Ontwerpen Dementiewoning TTN Woerden OTIB

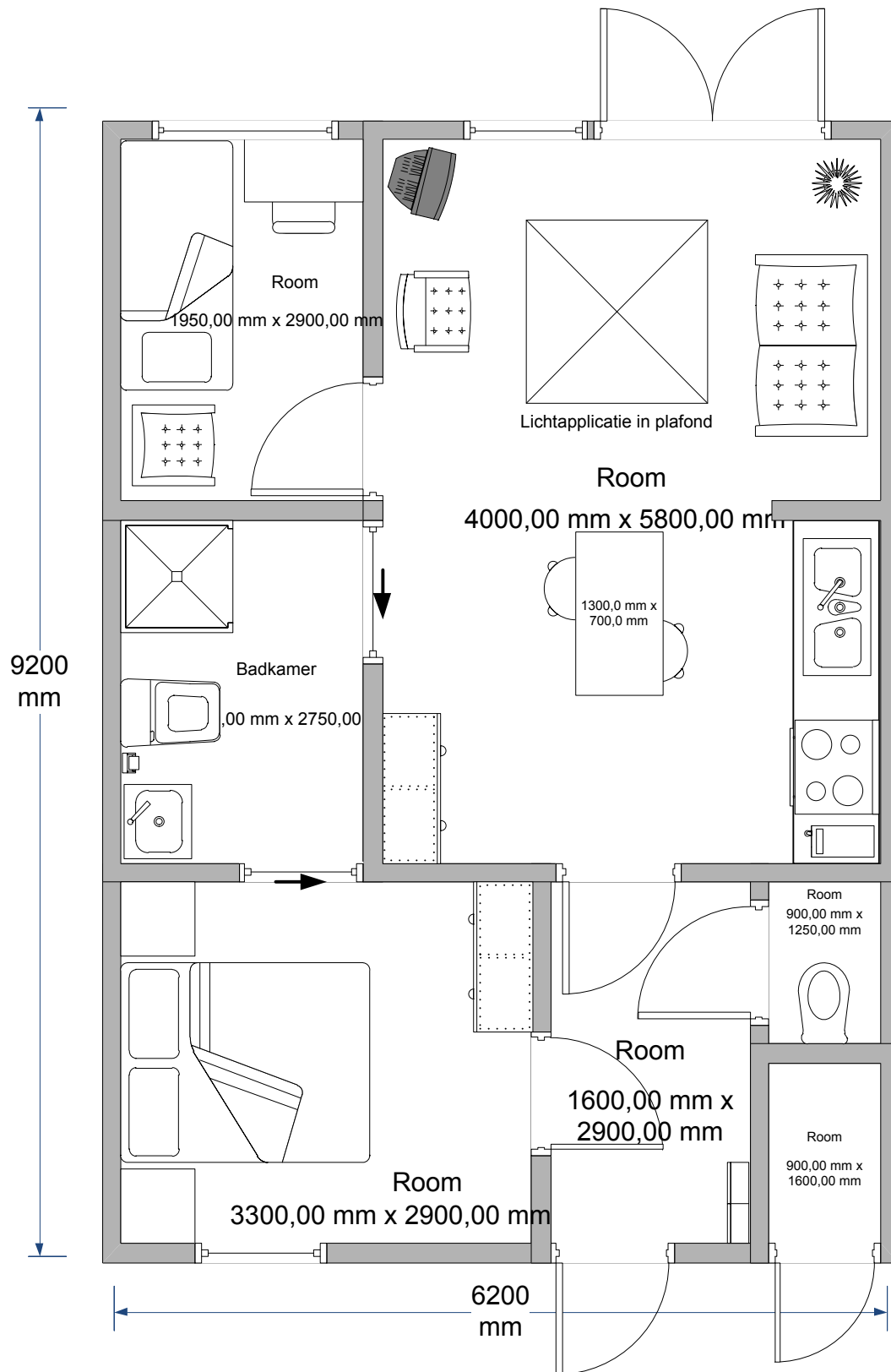
12 augustus 2011, Joost van Hoof

Dementiewoning na bespreking Klankbordgroep op 14 juli 2011

Dementiewoning initieel ontwerp (besproken in Klankbordgroep 29 juni 2011)

Toelichting:

De vooronderstelling bij het ontwerp van de woning is dat het een schakelbare woning is, aan een galerij gelegen, met balkon of patio'tuin. De woning wordt bewoond door een echtpaar. In het scenario heeft de man te kampen met dementie en neemt de vrouw de zorgtaak op zich. Er is geen brievenbus die inpandig is. Er is gekozen voor een afsluitbaar exemplaar aan de voorzijde van de woning (galerijflat), omdat dan poststukken niet zoek kunnen raken bij mensen met 'hoarding behaviour' ofwel verzameldrang.

Naast de voordeur is een berging, tevens meterkast en installatieruimte, voor opslag van gevaarlijke spullen en eventueel loophulpmiddelen. Deze ruimte is vanaf de galerij te openen, niet vanuit de woning zelf. Dit is tevens voor de veiligheid van de persoon met dementie. In de meterkast zijn extra groepen aangebracht (elektriciteit) in verband met de gevolgen van mogelijke kortsluiting, ook zijn alle stopcontacten geaard.

De entree en hal van de woning is een portaal dat leidt tot de woonkamer annex keuken (L-vormig), de hoofdslaapkamer en een separaat gastentoilet. Dit toilet is gekozen om de privacy van de bewoners te garanderen en om bezoekers niet te confronteren met eventuele materialen in de badkamer. In de gang is een aparte kast voor jassen etc., zodat deze uit het zicht hangen en niet mensen triggeren naar buiten te gaan in verband met dwaalgedrag. De deuren hebben geen ramen.

De slaapkamer heeft een tweepersoonsbed en een kast voor kleding. Er is een short cut (schuifdeur) richting de badkamer, dit om de looplijn kort te houden voor nachtelijke onrust en om gebruik te maken van het toilet. De gordijnen zijn verduisterend in verband met het dag- /nachtritme. Het raam voldoet aan het bouwbesluit maar is niet onnodig groot, dit ook om extra kastruimte mogelijk te maken.

De badkamer is eenvoudig ingericht, inrijddouche, 1 wasmachine (type bovenlader plus droger), 1 handdoekenkast, 1 wastafel, 1 toilet met beugels en voldoende transferruimte. In deze ruimte is een design-radiatorpaneel voor het opwarmen van handdoeken. De schuifdeur met de badkamer kan volledig worden geopend. Hier is een belangrijke zichtlijn met de luie stoel in verband met de toiletgang en het stimuleren ervan. De deur en positionering van het toilet bieden voldoende privacy. De vloer is betegeld met antisliptegels. De tapwatersystemen zijn beveiligd tegen verbranding met een klep. In de badkamer is een föhn aangebracht zoals we die kennen uit hotels: verbonden aan de wand in verband met schokken. In de plafonds zijn infraroodspots aangebracht voor extra behaaglijkheid. Toe- en afvoer van warm water bij de wastafel zijn geïsoleerd tegen verbranden van de knie. De afzuiging in de badkamer heeft een hoog debiet in verband met geur uit de wasmand.

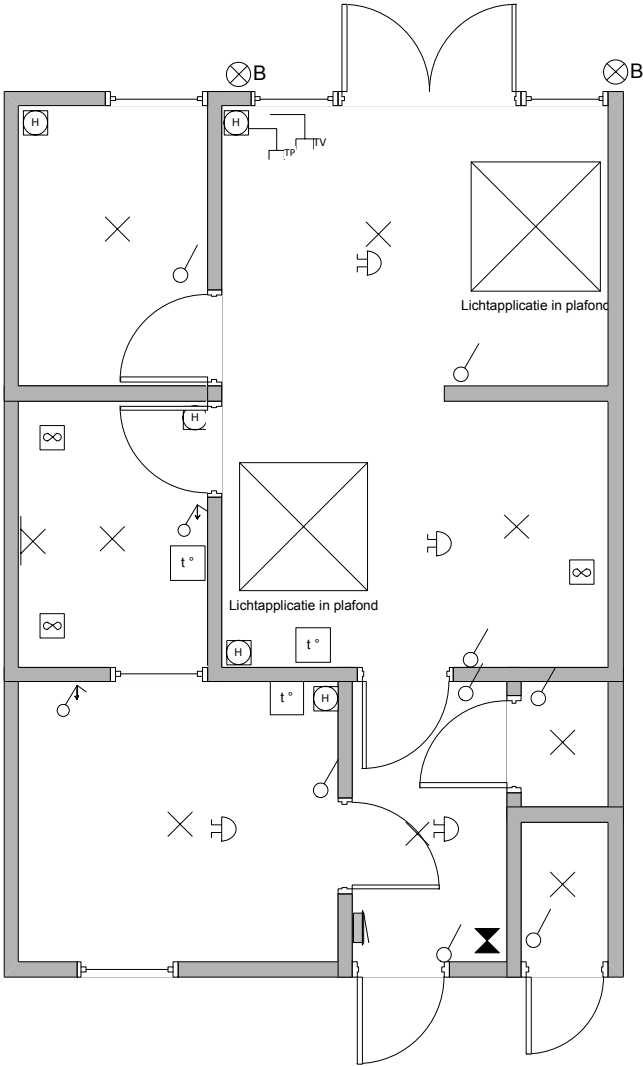
De woonkamer annex keuken bestaat uit twee delen. De keuken is eenvoudig, fornuis (met beveiliging tegen gas, eventueel met slechts 2 pitten), een tappunt met beveiliging tegen te warm water (klep), afvoer met zeefje, eventueel oven met beveiliging (bij voldoende ruimte), lades (een ervan afsluitbaar), kasten met glazen planken en verlichting in de kastjes, en, ruimte voor labels. Bij het fornuis is een pannenrekje aangebracht (zoals bekend van zeilboten). De tafel nabij de keuken kan gebruikt worden om te eten en om eenvoudige keukentaken uit te voeren. Deze tafel biedt ook een zitje voor de persoon met dementie, als ware het een veilig hoekje voor observatie. De keuken is enigszins afgeschermd van de rest van de woonkamer door een tussenschot. De vloer, net als de gehele woning minus de badkamer, is voorzien van zeil met een

parketpatroon (tarket). Dit in verband met schoonmaakbaarheid. Eronder ligt vloerverwarming, er zijn geen radiatoren behalve in de badkamer. Lichtschakelaars hebben een pictogram van een lampje. In de woongedeelte is veel licht: ramen (beveiligd 9 cm doorgang), te openen pui met tuindeuren, (beveiligd tegen dwalen). Deze komen uit op een balkon (beveiligd) en/of patiotuin. Ook is er een speciale verlichting in het plafond opgenomen voor stimulering van dag- /nachtritme etc., met een hoge kleurtemperatuur (6500 K) en met een dynamische regeling (zie bijvoorbeeld Philips SchoolVision). Een soortgelijk systeem is ook aangebracht in de keuken. Hier kan eventueel ook gekozen worden voor een lichtstraat aan het plafond van LED-verlichting. Dit zal nader besproken dienen te worden. De flatscreen-tv in de woonkamer is beveiligd. Er ontstaat een looproute via badkamer, slaapkamer, hal en keuken. De deuren zijn zo dat mensen niet geneigd zijn snel naar buiten te gaan.

Er is een extra hobbyruimte die ook als time-out of quiet room kan worden gebruikt of extra slaapkamer voor de mantelzorger of persoon met dementie. Ook kunnen hier spullen veilig worden opgeborgen, en er is ruimte voor een bureau voor administratie en hobby's. De wand tussen deze ruimte en de woonkamer is te verwijderen, dit ook om bij eventuele veranderingen in de gezinssamenstelling de woonkamer wat groter te kunnen maken. Er is een schuifdeur om het gevoel te kunnen hebben dat de ruimte een verlengstuk is van de woonruimte. Ook is er achter de deur ruimte voor een kleine boekenkast.

Optioneel: voor de woning zou kunnen worden gekozen voor een systeem voor dwaal- en/of valdetectie.

Overzicht elektrotechnische voorzieningen en schakelaars in de woning

M E M O

Aan : Leden klankbordgroep Ontwerp Dementiewoning
Van : Bernadette van der Wal
Betreft : Verslag klankbordbijeenkomst I d.d. 29 juni 2011
Datum : 30 juni 2011

Tijdens de klankbordbijeenkomst zijn de aanwezigen in duo's uit elkaar gegaan om te spreken over de verschillende ruimten en de eventueel benodigde aanpassingen aan het ontwerp van de woning. Tijdens de gesprekken is met name gelet op de te nemen maatregelen en/of voorziening, waarom deze nodig zijn, voor wie deze nodig zijn, en waarom er niet gekozen zou moeten worden voor de maatregel/voorziening. Hierna zijn de uitkomsten van de gesprekken en de resultaten besproken. In dit verslag zullen per ruimte de belangrijkste punten worden besproken.

De woonkamer

Nancy van de Westerlaken en Johan van der Leeuw geven aan dat met name de keuze voor verlichting in de woonkamer van belang is. Naar hun mening kan in het ontwerp de invloed van daglichttoetreding worden verbeterd. Tijdens het ontwerp zal met name rekening moeten worden gehouden met de helderheidsverschillen tussen de verschillende ruimten. Het oudere oog heeft immers andere wensen dan het jongere oog. Dit kan mede worden opgelost door het licht regelbaar te maken. Felle punten moeten zo veel mogelijk worden vermeden. Er kan gebruik worden gemaakt van schemerverlichting, maar er zal gelet moeten worden op het gebruik van witte kappen. Dit kan worden ervaren als felle punten. Er zal een uniform lichtveld gecreëerd moeten worden.

In het ontwerp zal moeten worden gekeken naar de meerwaarde van dynamische verlichting, waar aandacht besteedt zal worden aan het hoog licht niveau. De kleur van het licht kan meelopen met de dag, waarbij rekening gehouden wordt met het daglicht. Er zal gekeken moeten worden naar de mogelijkheden om de lichtapplicatie aan de wand te monteren, zodat het licht tegen de wand en/of plafond zal vallen, waardoor goed gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden.

Een ander belangrijk punt is de schuifdeur tussen de woonkamer en de badkamer. Nancy en Johan vragen zich af of de mensen snappen wat ze moeten doen met de schuifdeur. In andere woorden, wordt de schuifdeur herkend door dementie patiënten. Volgens Joost van Hoof zullen licht dementerende mensen de schuifdeur wel herkennen, maar zwaar dementerende mensen niet. Marco Blom stelt voor om een x aantal mantelzorgers te bellen en hen te vragen wat hun ervaringen zijn in de praktijk.

Joost van Hoof en Hugo van Waarde merken op dat tijdens het ontwerp gelet moet worden op hoge wandcontactdozen en het gebruik van de buitendeuren. Vanuit de groep komt het idee dat de buitendeuren eventueel ook moeten kunnen kiepen in plaats van draaien. Op die manier kunnen bewoners wel frisse lucht de woning in laten komen, maar kunnen zij de woning niet zomaar verlaten. Kiepeuren zijn technisch gezien redelijk moeilijk en zwaar in gebruik voor de bewoners. Het idee is om dan vergrendelbare punten te bevestigen in de deur, zodat de dementerende bewoners niet naar buiten kan.

Frank Bordui en Nienke Nijhof geven aan dat de televisie wellicht op een andere plek kan komen – bevestigd aan de wand, zodat de ruimte optimaal kan worden benut. Het recht naar de televisie kijken is ergonomisch gezien beter dan schuin kijken. Daarnaast stellen zij de vloerverwarming ter discussie. Frank en Nancy stellen vast dat ouderen gevoelig zijn voor warmte-koude verschillen en dat daardoor muurverwarming wellicht geschikter is, mits op alle plekken aangebracht. Frank stelt dat ouderen behoefte hebben aan een plek waar stralingswarmte is. Willem Bastein merkt op dat uitgaande van nieuwbouw het weinig vermogen kost om woning warm te krijgen. Wandverwarming is technisch gezien

niet moeilijker aan te leggen dan vloerverwarming, maar zal lastig zijn voor woningcorporaties. Bewoners zijn namelijk niet meer in de mogelijkheid om overal in de muur te boren (in verband met het systeem).

Henk Nouws stelt vragen bij de traagheid van het systeem om de woning warm te krijgen. Er wordt gesteld dat dit niet geldt voor lage temperatuur systemen.

Willem zegt dat de stralingswarmte ook kan worden gecreëerd door infrarood techniek.

Nancy merkt op dat wandverwarming de mogelijkheid voor ramen, deuren en het plaatsen van kasten belemmerd. Bij kasten wordt gebruik gemaakt van pootjes om de warmte van vloerverwarming nog enigszins te kunnen benutten. Bij het plaatsen van kasten tegen de wand zal dit lastig zijn.

Dit geldt volgens Willem ook voor vloerverwarming, daar gebruik gemaakt kan worden van kleden/tapijten. Henk en Hugo stellen dat het idee van een semi nepachtige openhaard/houtkachel een goed idee is voor het idee van stralingswarmte. In het ontwerp zal worden gekeken naar conform verwarming.

De aanwezigen stellen vragen bij de hoeveelheid bergingsruimte die nu aanwezig is in de woning, zeker indien deze bewoond wordt door twee mensen.

Herman Post stelt voor om de extra kamer flexibel te maken (met flexibele wanden), zodat de extra kamer bij de woonkamer kan worden getrokken indien iemand bedlegerig wordt. Met een dergelijke flexibele wand kan volgens Henk ook het aantal meter oppervlakte beter worden benut. In het ontwerp zal moeten worden gekeken naar het creëren van meer leefruimte. Dit kan bijvoorbeeld door de ruimte in de hal anders te benutten. De aanwezigen stellen voor om bijvoorbeeld de keuken anders in te delen. Gedacht kan worden aan een hoekkeuken (tegen de wanden van de hal/toilet en buitenmuur); het toilet een kwartslag te draaien en/of een deel van de bergingsruimte af te snoepen, zodat er meer ruimte ontstaat. Mensen hechten veel waarde aan het tweede toilet, waardoor deze sowieso aanwezig moet blijven in de woning.

Bert van der Lende stelt dat dementerende ouderen behoefte hebben aan vaste plekken in huis waar ze zich kunnen terugtrekken. Dat geeft hen een veilig gevoel. In de woonkamer kan gedacht worden aan een lekkere stoel op de plaats waar nu de televisie staat, zodat de dementerende ouder centraal in de leefruimte zit en goed naar buiten kan kijken. Eventueel kan ook nog een stoel worden geplaatst op de plek waar de plant nu staat.

Willem vraagt of de dubbele deur ook een enkele deur kan zijn. Henk stelt dat de deur het uitzicht van de bewoner niet beperkt. Nancy vindt dat uit zal moeten worden gegaan van openslaande deuren in plaats van een schuifdeur, daar dit al meerwaarde voor het huis wordt gezien.

De keuken

Bert en Herman stellen dat gedacht kan worden over flexibele elementen die in en uit elkaar kunnen schuiven, waardoor rekening kan worden gehouden met de bewoners – 1 of 2 personen, man of vrouw, en de mate van activiteit. Dan kan worden besloten of wel of geen behoefte is aan een oven, en/of een afsluitbare oven. Op die manier kunnen ook elementen uit de keuken worden verwijderd als mensen in een verder stadium van hun ziekte zijn.

Volgens Bert kan ook nagedacht worden om de keuken meer naar het midden te halen, waardoor de bewoner en/of bezoeker de woonkamer in kan kijken. Voor sommige bewoners zal gelden dat bezoek het enige contactmoment is, waardoor zij dit optimaal willen benutten. Er kan dan een combinatie van activiteiten plaatsvinden.

Willem stelt dat er te weinig ruimte is voor een kookeiland of een verschuifbare keuken en dat een hoekkeuken wellicht goed is voor de combinatie van activiteiten, maar er minder werkblad overblijft.

In de keuken moet rekening worden gehouden met de verlichting, aldus Nancy. Een idee is om gebruik te maken van matte tegels, zodat er geen glinstering ontstaat. Een ander idee is het monteren van verlichting in de bovenkastjes, zodat bewoners niet door hun eigen schaduw worden belemmerd tijdens het snijden.

Het idee is om een x aantal casemanagers uit te nodigen en met hen te spreken over het ontwerp en de mogelijkheden. De slagingskans van een dergelijke bijeenkomst is groter, indien een bezoek wordt gepland naar een organisatie en daar wordt gesproken met casemanagers.

De slaapkamer

Joost stelt voor om zeker in de slaapkamer gebruik te maken van een incontinentie bestendige vloer. Daarnaast zullen alle wanden in de woning gecoat moeten worden. Dit beschermt het beton tegen en vermindert nare luchtjes door het urineren op plekken in de woning waar dit niet hoort. Joost stelt tevens voor om geen gebruik te maken van speciale nachtverlichting, maar voor een extra bevestiging van wandcontactdozen en daar gebruik te maken van Prenatal lichtjes. Uit ervaring blijkt dat dit even goed of beter werkt, terwijl de kosten veel lager zijn. Hugo stelt vast dat de deuren waarschijnlijk open blijven staan en dat wellicht ook kan worden voldaan met een lampje in de badkamer of de hal.

Uit ervaringen blijkt dat het in de slaapkamer kouder moet zijn dan in andere ruimten. Dat maakt het aantrekkelijk om in bed te gaan liggen onder de dekens en te gaan slapen, aldus Bert. Een ideale temperatuur is 18 graden Celsius. Dit is niet altijd gemakkelijk te realiseren met een algemeen systeem.

Sanitair

Henk en Marco stellen voor de wasbak en de douche om te draaien. Een toilet recht tegenover de deuropening maakt het gemakkelijker om iemand te begeleiden. Indien sprake is van zelfredzaamheid kan het toilet ook in het midden. De vraag is dan in voor welke doelgroep de woning precies wordt gebruikt. Ook voor zwaar dementerende bewoners of enkel licht dementerende bewoners. Marco stelt voor om eventueel de deur te verplaatsen, evenals de wasbak, zodat extra bergingsruimte kan ontstaan.

Frank is van mening dat dit juist niet praktisch is. Zo ontnemen je namelijk de mogelijkheid om tegenover de keuken nog een werkplek te creëren.

Willem vraagt zich af of het wellicht praktisch is om nog een extra deur te plaatsen tussen de slaapkamer en de keuken. Nienke stelt dat een extra deur een stimulans zal zijn om eerder naar bed te gaan en dat wellicht een reden is om het niet te doen. Hugo vindt dat ook geen goed idee, omdat je dan nog minder ruimte overhoudt voor kasten/bergingsruimte.

Bert stelt dat de afzuiging in de badkamer (en slaapkamer) heel erg belangrijk is. Het idee is dat het zo fris mogelijk moet ruiken in de woning. Indien mogelijk moet incontinentiemateriaal zo snel mogelijk buiten worden opgeruimd. Indien dit niet mogelijk is, is een stevige afzuiging nodig. De badkamer is daarvoor de ideale plek. Het afzuigingssysteem kan ook gebruikt worden voor afzuiging uit de slaapkamer.

Nancy vertelt dat een dergelijk stevig afzuigingssysteem ook invloed heeft op de systemen in de rest van de woning. Daar moet worden op gelet tijdens het ontwerp.

Extra ruimte

Zoals eerder aangegeven zijn de aanwezigen van mening dat de ruimte vooral flexibel moet kunnen worden ingericht. Veel oudere echtparen slapen vaak gescheiden en dit is bij een realisatie van een semi-woonkamer niet meer mogelijk. Sommigen stellen voor gebruik te maken van een opklapbed. Anderen stellen dat het gebruik van een opklapbed zwaar kan zijn in gebruik. Marco stelt voor om gebruik te maken van een soort kantoorwanden, zodat ruimte inderdaad flexibel wordt. Daarnaast moet de mogelijkheid blijven bestaan om naar buiten te gaan en om je even af te zonderen (van je dementerende partner). Dit kan al worden gerealiseerd met een frans balkon.

Bert vertelt over de experimenten met het afdoen van het concept verzorgingshuizen en concepten te ontwikkelen waar woonunits worden ontwikkeld van ongeveer acht woningen voor ouderen en een negende woning als zijnde meldkamer. Op die manier

kunnen woningen worden gebruikt door bewoners die al ver dementerend zijn. Er wordt een inijkverbinding gerealiseerd, waardoor overzicht kan worden gehouden.

Willem vraagt zich af wanneer de camera's in de woning aan moeten?

Johan stelt dat ook kan worden gekozen voor 7 infraroodsensoren en 3 camera's. Dan zijn er niet vele schermen nodig om te bekijken. Er dienen dan wel contactdozen hoog in de wand te worden aangebracht. De camera zal worden gebruikt als fotocamera die een foto maakt na 15 minuten inactiviteit. De meldkamer dan bekijken of ingrijpen nodig is. Zie ook de Rosetta woningen.

Nancy vraagt zich af of het vallen door ouderen ook een van de kenmerken is van dementerende mensen en hoe in het ontwerp dan wordt omgegaan met valpreventie. Bert stelt dat dit inderdaad een van de kenmerken is. In de huidige projecten worden bedden zo laag mogelijk bij de grond geplaatst, zodat bewoners zo weinig mogelijk letsel oplopen indien zij uit bed rollen.

In de afronding van de bijeenkomst wordt gesteld dat met name is gesproken over de maatregelen en voorzieningen, maar weinig over de vraag 'waarom niet?'. Tijdens de uitwerking van het ontwerp kan hier wellicht nog over worden meegedacht en via mail worden besproken.

Daarnaast zal nog verder worden gedacht over een bijeenkomst met casemanagers en hoe de Rosetta woningen kunnen worden gebruikt.

Naar mening van de aanwezigen was dit een interessante ontmoeting en uitdagend door de kritische waarom vragen. Marco stelt dat het interessant kan zijn voor de volgende bijeenkomst om anderen uit te nodigen die nog meer verstand hebben van een bepaald element of zich hebben gespecialiseerd op elementen die nu niet aan bod zijn gekomen.

M E M O

Aan : Leden klankbordgroep Ontwerp Dementiewoning
Van : Bernadette van der Wal
Betreft : Verslag klankbordbijeenkomst II d.d. 14 september 2011
Datum : 15 september 2011

Aanleiding

Op woensdagmiddag 14 september jl. zijn de leden van de klankbordgroep Ontwerp Dementiewoning voor de tweede keer bij elkaar gekomen om ditmaal te spreken over de inrichting van de modelwoning voor patiënten met dementie.

Definitief ontwerp van de woning

Na een kort welkom door de voorzitter Hugo van den Beld wordt door de leden teruggeblikt op de vorige bijeenkomst (d.d. 29 juni 2011). Willem Bastein en Joost van Hoof geven een toelichting op het definitieve ontwerp van de woning en de al dan niet meegenomen adviezen van de vorige bijeenkomst. De leden van de klankbordgroep reageren enthousiast op het definitieve ontwerp, maar plaatsen nog een aantal op- en aanmerkingen.

- Bij de bouw van de woning moet extra gelet worden op de mate van vlakheid van de vloer en de aanwezigheid van drempels. Uit diverse onderzoeken en ervaringen uit de praktijk blijkt dat het heel belangrijk is aandacht te vragen voor een vlakke vloer zonder drempels, zodat het valrisico kan worden geminimaliseerd. Er zal uit worden gegaan van een vlakke, gladde vloer die gemakkelijk schoon te houden is.
- In overleg met de aannemer wordt gekeken naar de hoogte van de borstweringen in de woning. Hierbij geldt: de borstwering moet hoog genoeg zijn om een veilig gevoel te geven en laag genoeg om vanuit een zittende houding (op de bank) nog naar buiten te kunnen kijken. Het is essentieel dat niet gekozen wordt voor volledige ramen zonder borstwering of brede kozijnen daar dit het valrisico vergroot. Immers zullen patiënten met dementie dan een deur of raam niet herkennen als deur of raam. In de komende weken wordt door Willem Bastein en Joost van Hoof bekeken of wellicht gekozen moet worden voor gelaagd glas of draadglas in plaats van dubbelglas.

Bespreking inrichting woning

Net als in de vorige bijeenkomst gaan de leden in duo's uiteen om per ruimte te bespreken hoe de modelwoning kan worden ingericht en welke adviezen kunnen worden meegegeven in de toekomst. In het onderstaande verslag zullen per ruimte de belangrijkste punten worden besproken. Deze punten kunnen als input dienen bij de advisering van aannemers, toekomstige bewoners, zorginstellingen, woningbouwcorporaties et cetera. Naast de belangrijkste punten worden ook de meer algemenere punten beschreven die voor de gehele woning kunnen worden meegenomen.

Algemeen

De leden van de klankbordgroep geven aan dat het zeer belangrijk is dat in de gehele woning rekening wordt gehouden met de kleurstellingen en –contrasten. Dit betekent bijvoorbeeld dat deuren goed herkenbaar moeten zijn door deze een andere kleur te geven dan de kozijnen. Dit betekent echter ook dat ruimten met een soortgelijke functie dezelfde kleur moeten krijgen. In andere woorden, de kleur van de wanden en vloeren moeten in de badkamer en het toilet gelijk zijn. De kleuren in de slaapkamer, extra kamer en woonkamer/keuken moeten allen een andere kleur hebben. Bartiméus kan hierover eventueel adviseren, gezien de aanwezige expertise en kennis.

Tijdens de bouw moet ervoor worden gezorgd dat er in de gehele woning voldoende en activerende verlichting is. Ook kan gedacht worden aan het plaatsen van (brede) vensterbanken. Deze kunnen gebruikt worden voor bijvoorbeeld het plaatsen van foto's.

Bovendien dient de woning een alles-uit-schakelaar te hebben, zodat bij het verlaten van de woning of tijdens de nacht alle gevaarlijke apparatuur kan worden uitgeschakeld. In de komende weken zal worden bekeken of een soortgelijke hotelschakelaar kan worden gemonteerd in de modelwoning.

Uit verschillende duo's komt het resultaat dat in de woning gebruik kan worden gemaakt van pictogrammen, zodat voor de bewoners herkenbaar is welke ruimte zij betreden. Het moeten duidelijke, eenvoudige en herkenbare pictogrammen zijn.

De leden adviseren ook om in de gehele woning geen scherpe hoeken te gebruiken. Dit om ongelukken te voorkomen. Daarnaast zal bij de inrichting van de woning rekening moeten worden gehouden met de kleuren van de vloeren en stoel- en tafelpoten. De kleuren van de stoel- en tafelpoten mogen namelijk nooit gelijk zijn aan de kleur van de vloer. Het is voor mensen met dementie lastig te bepalen waar de poot ophoudt en de vloer begint. Dit geldt ook voor de kleur van de plinten of het laten doorlopen van de vloerbedekking. Door gelijke kleuren te gebruiken kan het onderscheid moeilijker gemaakt worden, waardoor toekomstige bewoners eerder tegen hoekjes aanlopen of struikelen en vallen.

De woonkamer

In de woning dient gekozen te worden voor een harde soort vloerbedekking, zoals laminaat, tarkett, strizo of linoleum. Deze vloeren dienen als preventiemiddel voor ongelukjes. Bovendien kunnen eetkamertafelstoelen gemakkelijker schuiven over een harde vloer. Dit maakt het mogelijk dat bewoners echt áán tafel kunnen eten. Er moet echter wel gelet worden op de afwerking van de vloeren. Zo wordt voorgesteld om de vloeren te sealen, zodat de vloeren waterdicht zijn. Dit vergt precisie bij de hoekjes.

Om herinneringen op te roepen wordt herkenbaar meubilair geplaatst in de woning. Tevens is dit meubilair gemaakt van gladde stoffen, zoals leer. Daardoor wordt preventief rekening gehouden met ongelukjes.

Johan van der Leeuw laat in een korte presentatie zien hoe het Rosetta systeem werkt en hoe dit kan worden toegepast in de modelwoning. In eerste instantie is in dit systeem uitgegaan van een inactiviteitsmeting. Dit bleek echter niet naar behoren te werken. Daarom wordt gebruik gemaakt van een infraroodmelder. In het nieuwe systeem is de woonkamer ingedeeld in groene en rode zones. De vlaktes waar een bewoner mogelijk kan vallen zijn rood gekleurd. Indien binnen deze vlaktes door de camera een mens wordt waargenomen en er 15 minuten inactiviteit is, maakt een camera een foto en wordt deze foto door software geanalyseerd. Als uit deze analyse blijkt dat er sprake is van een ongeluk/noodgeval, dan wordt de zorginstelling opgeroepen.

De slaapkamer

In de slaapkamer zal een nachtorientatiesysteem worden gebruikt richting de badkamer zodat de dementiepatiënt bij het verlaten van het bed de weg naar de badkamer gemakkelijker kan vinden. De bewoner kan op deze manier onthouden dat hij/zij op weg was naar het toilet. Daarnaast zal gebruik kunnen worden gemaakt van een seniorenbed. Deze bedden zijn in hoogte verstelbaar. Hierdoor kan het bed extra hoog worden ingesteld om oudere bewoners gemakkelijk vanuit een zittende positie te laten opstaan en kan het bed lager worden ingesteld indien de bewoner vaak uit bed rolt. Letsel wordt hiermee voorkomen ofwel de kans op letsel wordt verkleind.

In de komende weken zal moeten worden nagedacht of er (extra) kasten in de slaapkamer moeten worden geplaatst, al dan niet met sloten, en of het wenselijk is om een stoel in de slaapkamer te plaatsen.

De keuken

Het is belangrijk dat in de keuken gebruik wordt gemaakt van contrasterende kleuren. Dit betekent dat bijvoorbeeld de achterzijde van de keuken een donkere achtergrond zal

moeten hebben. Daarnaast is een sterke, goede verlichting essentieel. De keuken dient verder gemakkelijk schoon te houden zijn.

De leden van de klankbordgroep adviseren om gas als warmtebron in de keuken te gebruiken, omdat dit herkenning bij de toekomstige bewoners zal oproepen. Eventuele gevaren van het gebruik van gas, zoals het open laten staan van het gas, kunnen worden geminimaliseerd door het gebruik van een stopklep. Andere gevaren in de keuken, zoals het branden van handen door te heet water, kunnen worden opgelost door duidelijke verschillen te maken tussen de kranen voor warm en koud. Er wordt aangeraden om daarom geen thermostaat te gebruiken.

Een van de aanwezigen vraagt zich af welke (voorzorgs)maatregelen moeten worden getroffen in het kader van de prullenbak als mogelijke verstoppolek. Moet de prullenbak worden verstopt? Of moet er een slot op de prullenbak? De leden stellen voor om de prullenbak in ieder geval toegankelijk te houden. Uit verschillende onderzoeken blijkt niet of een slot daadwerkelijk een positief effect heeft, ongeacht of de prullenbak los staat of bijvoorbeeld is ingebouwd in een kastje.

Er wordt verder wel aangeraden om op een deel van de keukenkastjes een slot te monteren. Hierdoor wordt de toegang tot schadelijke stoffen afgesloten. Het advies is om een magneetslot te gebruiken, omdat dit eenvoudig en gebruikersvriendelijk is.

De hobbyruimte / extra slaapkamer

De aanwezigen geven aan dat de hobbyruimte/extra slaapkamer multifunctioneel moet zijn: ondanks het geringe oppervlakte moeten er bewoners of eventuele logés kunnen slapen en moet de kamer kunnen dienen als werkkamer en/of hobbyruimte.

De kamer moet een geheel andere kleur krijgen dan de slaapkamer, zodat voor de bewoner met dementie duidelijk is dat dit geen slaapkamer/kamer om een middagdutje te doen is. Dit betekent dat de toekomstige bewoners een heel andere beleving dienen te hebben bij de kamer. Zo kan er gebruik worden gemaakt van verduisteringsgordijnen – die niet aanwezig zijn in de slaapkamer – en kan er ruimte worden gemaakt voor een bureau met computer en Internet.

In de vorige bijeenkomst is gesproken over het gebruik van schuifdeuren of losse wanden, zodat iemand die bedlegerig is, betrokken kan worden bij het leven in de woonkamer. Een van de aanwezigen stelt dat schuifdeuren de neiging hebben om open te staan en vraagt zich zodoende af of er technische oplossingen beschikbaar zijn om de deuren automatisch te laten sluiten. Er wordt aangegeven dat deze technische oplossingen zeker bestaan, maar dat het niet wenselijk is deze te gebruiken omdat de zichtlijnen in de woning dan worden onderbroken. Tevens zal dit met de wensen en behoeften van de bewoners moeten worden afgestemd. Er wordt geadviseerd om eventueel een soort kinderslot te gebruiken dat tevens elektrisch bedienbaar is.

De buitenruimte

In het huidige ontwerp van de dementiewoning wordt uitgegaan van de aanwezigheid van een (klein) balkon. Er wordt met name opgemerkt dat het balkon moet worden voorzien van een toelopende balustrade. Dit minimaliseert de prikkel om over de balustrade heen te klimmen. Tegelijkertijd wordt klimmen bemoeilijkt, omdat de bewoner geen grip kan krijgen tijdens zijn/haar klim. Er zijn dan andere spullen nodig om over de balustrade heen te klimmen (welke niet voorhanden zijn).

Over de berging aan de voorzijde van de woning wordt opgemerkt dat deze moet worden voorzien van kasten met sloten. De niet-dementerende bewoner kan op deze plek belangrijke documenten of spullen veilig opslaan. Daarnaast moet in deze berging alles vanuit heuphoogte bereikbaar zijn. Ook is een sterke, goede verlichting nodig.

De badkamer

Tijdens de bouw en de inrichting van de badkamer moet met name rekening worden gehouden met de douche. De aanwezigen geven aan dat het voor (dementerende) ouderen nuttig is als zij iets in de douche hebben waar zij op kunnen zitten tijdens het douchen. Dit kan zowel bouwkundig vast zitten of een los stuk meubilair zijn. Voor de

douche is het wenselijk als dit geen cabine is, zodat eventuele mantelzorgers of huishulpen kunnen ondersteunen bij het douchen. Ook is het niet wenselijk om gebruik te maken van een douchegordijn, omdat bij een eventuele val bewoners zich vast kunnen grijpen aan het douchegordijn en dan geen grip hebben. Het voorstel wordt gedaan om, indien er genoeg ruimte is, een inlopdouche te bouwen. Mantelzorgers en huishulpen kunnen dan gemakkelijk assisteren. Waarschijnlijk is er te weinig ruimte in de woning om een inlopdouche te bouwen. Een andere oplossing zou het gebruik van deuren met flexibele scharnieren kunnen zijn.

Er zal ook een wasmachine in de badkamer worden geplaatst. De leden adviseren om hier een was-droogcombinatie te gebruiken. De was-droogcombinatie zal op ooghoogte of navelhoogte worden geplaatst, zodat de oudere bewoner de was-droogcombinatie zelf kan blijven gebruiken.

De wasmand en de prullenbak voor incontinentiemateriaal moeten beiden afsluitbaar zijn. Dit in verband met vieze geurtjes.

In de wetenschap, de praktijk en tijdens de bijeenkomst bestaat er discussie over het al dan niet plaatsen van een verhoogd toilet. Het is voor de oudere bewoner gemakkelijker om op te staan vanaf een verhoogd toilet en gemakkelijker voor de mantelzorger of huishulp om iemand op te tillen. Echter, bij een normaal toilet is de lichaamshouding van de bewoner op het toilet beter. Als een bewoner alleen op de tenen kan steunen ontstaat er veel spierspanning in de benen en de bekkenbodem en zal het plassen en/of ontlasten bemoeilijkt worden.

Hal

In de hal is met name belangrijk dat de dementerende bewoner niet wordt geprikkeld om de woning te verlaten. Hiertoe zijn een aantal maatregelen toepasbaar. Ten eerste moeten de jassen niet in het zicht hangen. Dit betekent dat de jassen bijvoorbeeld kunnen worden opgehangen achter een rolgordijn. Ten tweede moeten de deur en de deurpost dezelfde kleur hebben als de wand. Daardoor neemt het wegloopgevaar af. Voor de dementerende bewoner is het dan namelijk lastiger om een onderscheid te maken tussen de deur en de wand. Indien dit niet mogelijk is, wordt geadviseerd om een gordijn op te hangen dat doorloopt op de volgende wand waaronder de jassen kunnen worden opgehangen. Door de leden wordt afgeraden om een kleed voor de deur neer te leggen. Door de dementerende bewoner kan dit worden ingeschat als luik.

Overzicht belangrijkste aandachtspunten Ontwerp Dementiewoning n.a.v. bijeenkomsten Klankbordgroep

Groep 1:

ONTWERP WOONKAMER:

1. Grote helderheidsverschillen voorkomen → geen felle puntbronnen → indirecte verlichting i.p.v. plafond.
2. Lichtgevend vlak (liefst groot) aan wand (verticaal) en indien in plafond dan daar waar ik zit wanneer ik het nodig heb → ?! meerwaarde dynamiek niet duidelijk.
3. Verlichtingsniveau regelbaar (aanpasbaar op oogtaak en oogkwaliteit).
4. E-aansluiting in plafond om camera mogelijk te maken.
5. Stoel (makkelijke stoel) met je rug tegen de wand. Uitzicht.
6. Schuifdeur? Ze zijn een gewone deur gewend.
7. Daglicht toetreding optimalisering.
8. Als ze alleen wonen. In nachtsituaties; in beperking; afsluitbare delen van de woning. Dit wordt gedaan.

ONTWERP KEUKEN:

1. Hele kookunit? Klein plaatje. (volwaardige keuken).
2. Wasmachine.
3. Stoel met iets in de rug bij keuken; plekje?
Vertrouwd gevoel aan de eetkamer.
4. 1 Wastafel(bak) minder (of 2 bij handmatig afwassen).
5. Tarket voor op de vloer (soort vinyl).
Tarket plint laten doorlopen tot op de muur: zie Denemarken.

Groep 2:

ONTWERP WOONKAMER:

1. Daglicht toetreding: raam over de volle breedte → dan mis je hoeken!
2. Televisie → communicatiemiddel – recht tegenover de bank, meer prominente positie.
3. Eenheid van licht in de hele ruimte; ook lichtapplicatie boven eettafel keuken.
4. Kleine, maar volwaardige keuken. Alles kunnen doen.
5. Schuifdeur naar badkamer? Mensen met dementie kunnen er moeite mee hebben.
6. Hoge wandcontactdoos in de woonkamer voor camera; logische plek → bewaking zone met zitmeubels.
7. Buitendeur (draai/kiep) draaistand vergrendelbaar.
8. Verstopt telefoon en CAI-aansluitingen, eventueel in kast/ruimte buitenzijde woning → ruimte nabij voordeur → geen stekker eruit: voorzichtig.

ONTWERP SLAAPKAMER:

1. Maximale lichttoetreding, raam groter.
2. Nachtorientatie verlichting → plintverlichting. Automatisch aangaan, wel zelf uit kunnen doen.
3. Urinebestendige vloerbedekking → beton – sealen.

Groep 3:

ONTWERP WOONKAMER:

1. Zitten bij raam, raam op kniehoogte.
2. TV + stoel omdraaien, tv groter laten zijn (wandmontage) inclusief wandkast. Raam doortrekken tot de muur.
3. Lichtapplicatie in gehele woning meer richting keuken.
4. Keuze om kleine slaapkamer erbij te trekken. Liever niet i.v.m. kamer mantelzorger.
5. Mogelijkheid tv elders i.p.v. bij raam.
6. Extra radiator/koeling naast vloerverwarming. Visueel uitvoeren als houtkachel; goed i.v.m. stralingswarmte, behaaglijk, bekend.(Koeling) i.v.m. slecht voor spataderen etc; voorkeur voor muurverwarming.
7. Keuken flexibel / demontabel; elektrisch + gas afsluitbaar. Hij moet volwaardig zijn. Meer snijvlak bijv.
8. Draaistand deur moet te vergrendelen zijn. Uitnodigend om naar buiten te gaan. Kiepstand altijd bruikbaar.
9. Extra binnenkomst via kleine slaapkamer.
10. Veel nutteloze meters in woonkamer door verkeerde ligging ingang → niet herkenbaar z.o.z.
11. Schuifdeur bij extra kamer. Klapdeur woonkamer→badkamer.

ONTWERP HAL / BUITENRUIMTE:

1. Hal: eventueel toilet niet uitvoeren.
Minder hoekig (antroposofie)
Meterkast niet nodig in deze omvang.
Berging/techniek/leveranciersruimte wel.

Groep 4:

ONTWERP WOONKAMER:

1. Klapdeur naar badkamer i.v.m. bekendheid.
2. Lichtapplicatie verplaatsen midden kamer / keuken.
3. Mogelijkheid tot zicht in keuken.
4. Gebruik gas i.p.v. elektrisch (i.v.m. bekendheid).
5. Meer bergruimte.
6. Te krappe woonkamer, veel loze ruimte, grotere woonruimte, tv niet bij raam.

Prio: 2 = 1

3 = 2 (andere verhouding woonkamer/keuken, meer inrichtingsopties)

ONTWERP EXTRA KAMER:

1. Opklapbed i.v.m. extra bergruimte.
2. Schuifdeur bij extra kamer i.v.m. mantelzorger. Flexibele wand.
3. Mogelijkheid om naar buiten te gaan.

Prio = 2

= 3

Groep 5:

ONTWERP KEUKEN:

1. Regelbare verlichting: verschillende behoefte; werkblad en algemeen. (geen opwarmtijd).
2. Vermijd "glare", matte afwerking oppervlakken (bijv. tegels).
3. Contrast waar nodig; anders egaal (werkblad) voorkomen van lichtplasjes.
4. Geen glazen planken vanwege mispakken.
5. Extra beveiliging: koken op gas (vanwege vermijden verbranden en contact)
6. Keuken compacter → kleinere verkeersruimte.
7. Compartimentering – in zicht A ↔ B
8. Kookeiland
9. Vloer omgeving keuken stroef.
10. Keuken afsluitbaar i.v.m. activerende werking.

ONTWERP SANITAIR:

1. Regelbare verlichting + geen opwarmtijd.
2. Vermijd "glare"; matte tegels.
3. Wisselen plaats douche en wastafel vanwege privacy en ondersteuning.

Groep 6:

ONTWERP SLAAPKAMER:

1. Raam meer naar andere kant, zodat licht niet op gezicht valt (goed i.v.m. slaap/waak ritme)
2. Meer bergruimte.

Prio: = 2

= 1 (is smaak)

ONTWERP SANITAIR:

1. Wasbak, (enigszins uit de muur i.v.m. helpen (dat je vanuit beide kanten kan helpen) en douche omdraaien, douche is logisch vanuit de slaapkamer.
2. Gastentoilet dient wasbak te hebben.

Prio = 1

= 2

TECHNOLOGIE THUIS · NU!

**OT
IB**

Technologie Thuis Nu! is een project van het Opleidings- en ontwikkelingsfonds van het Technisch InstallatieBedrijf (OTIB). In OTIB zijn vertegenwoordigd:

